Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2013, sp. zn. 8 Tdo 1311/2012, ECLI:CZ:NS:2013:8.TDO.1311.2012.1

Číslo: 63/2013

Právní věta:

Zákonný znak „takový čin“ obsažený v ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku je naplněn nejen tehdy, byl-li pachatel v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán za trestný čin krádeže podle § 205 tr. zákoníku, ale i tehdy, byl-li v takto stanovené době odsouzen nebo potrestán za některou z forem účastenství podle § 24 odst. 1 tr. zákoníku k tomuto trestnému činu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.01.2013

Spisová značka: 8 Tdo 1311/2012

Číslo rozhodnutí: 63

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Krádež, Recidiva

Předpisy: § 205 odst. 2 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud rozhodl o dovolání podaném nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněného J. Ž. proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 1. 6. 2012, sp. zn. 31 To 247/2012, za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. napadený rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci a rozsudek Okresního soudu v Liberci ze dne 4. 4. 2012, sp. zn. 4 T 54/2012, v jeho odsuzující části zrušil a zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265m odst. 1 tr. ř. ve věci rozhodl tak, že obviněného uznal vinným přečiny krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 2, 3 tr. zákoníku a poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku a znovu rozhodl o trestu a náhradě škody.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Liberci ze dne 4. 4. 2012, sp. zn. 4 T 54/2012, byl obviněný J. Ž. uznán vinným jednak přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku, jednak přečinem poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku a odsouzen podle § 205 odst. 3 tr. zákoníku, § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tří roků. Podle § 56

odst. 2 písm. c) tr. zákoníku byl pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost nahradit obchodní společnosti G., s. r. o., škodu ve výši 17 630 Kč a obchodní společnosti T. n., a. s., škodu ve výši 750 Kč. Obě poškozené společnosti byly podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázány se zbytky svých nároků na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Podle skutkových zjištění nalézacího soudu se obviněný uvedených přečinů dopustil tím, že v L., ul. M. 640/42, dne 8. 1. 2012 v době od 17.10 hod. do 20.00 hod. se vloupal po násilném překonání uzamčení výlohy do objektu sportbaru B., kde v chodbě vydlabal v sádrokartonové zdi otvor, kterým získal přístup k zadní stěně skříně, umístěné v prostorách provozovny T., do stěny skříně následně rovněž vydlabal otvor, díky němuž ze skříně odcizil ke škodě společnosti T. n., a. s., trezor v hodnotě 1 500 Kč s hotovostí 70 546 Kč a dalšími doklady, který si připravil k odcizení do přinesené tašky, následně při opouštění objektu vypáčil okno vedle vstupních dveří sportbaru a trezor na místě zanechal, neboť s ním nebyl schopen místo činu opustit, přičemž poškozením výlohy a zamykacího mechanismu způsobil škodu ve výši 17 630 Kč společnosti G., s. r. o., a poškozením stěny způsobil škodu 750 Kč spol. T. n., a. s.

Tímtéž rozsudkem byl obviněný podle § 226 písm. c) r. ř. zproštěn obžaloby pro skutek, jímž měl spáchat dílčí útok pokračujících přečinů krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 2, 3 tr. zákoníku a poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, neboť nebylo prokázáno, že skutek spáchal obviněný. V dalším bylo podle § 229 odst. 3 tr. ř. rozhodnuto o náhradě škody.

Tento rozsudek soudu prvního stupně napadli odvoláními obviněný i státní zástupce Okresního státního zastupitelství v L. Odvolání obviněného směřovalo proti jeho odsuzující části, státní zástupce zaměřil odvolání podané v neprospěch obviněného proti výroku o vině. Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 1. 6. 2012, sp. zn. 31 To 247/2012, byl podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. označený rozsudek soudu prvního stupně zrušen v odsuzující části ve výroku o trestu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. bylo nově rozhodnuto tak, že se obviněný odsuzuje podle § 205 odst. 3 tr. zákoníku, § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání třiceti měsíců. Podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku byl pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice s ostrahou. Jinak zůstal rozsudek soudu prvního stupně nezměněn. Podle § 256 tr. ř. bylo odvolání státního zástupce zamítnuto.

Proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 1. 6. 2012, sp. zn. 31 To 247/2012, podal nejvyšší státní zástupce dovolání v neprospěch obviněného. Odkázal v něm na dovolací důvody uvedené v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. a namítl, že bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř. a v řízení předcházejícím vydání dovoláním napadeného rozsudku byl dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jelikož rozsudek soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

Po zevrubné rekapitulaci obsahu rozhodnutí soudů obou stupňů dovolatel vyjádřil nesouhlas se závěrem soudů obou stupňů, že zákonný znak „takový čin“ uvedený v ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku, ve znění zákona č. 330/2011 Sb., s účinností od 1. 12. 2011, není dán předchozím odsouzením nebo potrestáním za některou z forem účastenství k přečinu krádeže podle § 205 tr. zákoníku. Měl naopak za to, že jakákoli forma účastenství k trestnému činu krádeže pro posouzení zpětnosti recidivy podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku zákonný znak „takový čin“ naplňuje.

Dovolatel následně rozvedl podrobnou argumentaci odůvodňující jeho právní názor v této otázce. V ní zejména uvedl, že účastenství přichází v úvahu jen ve vztahu k trestnému činu individuálně určenému, tzv. konkrétnímu trestnému činu hlavnímu, takže účastníku musí být známo, kdo konkrétně je pachatelem a jaké typové znaky má mít hlavní trestný čin, a to alespoň v alternativní

podobě. Účastenství ve smyslu § 24 tr. zákoníku je trestné pouze v úmyslné formě a jen ve vztahu k úmyslným trestným činům hlavním, přičemž je vždy třeba, aby se účastník zamýšlel účastnit na konkrétním trestném činu. Mezi jednáním účastníka a hlavní trestnou činností se požaduje příčinný vztah, který je dán tehdy, jestliže by bez účastnického jednání nedošlo k dokonání nebo alespoň pokusu o hlavní trestný čin buď vůbec, nebo by k němu nedošlo tak, jak se konkrétně stalo v důsledku kauzálního působení účastníka. Protože účastník následek hlavního činu zapříčiňuje nepřímo, je účastenství závislé na hlavním trestném činu.

U účastenství k trestnému činu krádeže účastník jedná v úmyslu, aby si pachatel za jeho přispění přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocní, a tím naplní všechny zákonné znaky příslušné skutkové podstaty konkrétního trestného činu krádeže. Takové jednání účastníka je možné posoudit jako „takový čin“ ve smyslu § 205 odst. 2 tr. zákoníku, což nepřímo vyplývá i z výkladového ustanovení § 111 tr. zákoníku, v němž je uvedeno, že trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc. Pro posouzení znaku „takový čin“ podle § 205 tr. zákoníku není třeba, aby u činu, ke kterému je zpětnost recidivy vztahována, si obviněný vlastní rukou pouze jako pachatel nebo spolupachatel věc z cizího majetku přisvojil jejím zmocněním. Zákonný znak přisvojení si cizí věci jejím zmocněním nebo i účastenství k takovému jednání musí naplňovat nově posuzovaný skutek, ke kterému je zpětnost recidivy vztahována.

V tomto konkrétním případě je z rozsudku Okresního soudu v Liberci ze dne 8. 6. 2010, sp. zn. 6 T 68/2010, a z rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 5. 8. 2010, sp. zn. 55 To 358/2010, zřejmé, že obviněný J. Ž. přímo sledoval jednání pachatele, jehož krádež právě svou pomocí usnadňoval.

Posouzení znaku „takový čin“ pro zpětnost recidivy podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku nevylučují ani úvahy o akcesoritě účastenství. Zásada akcesority účastenství má hlavní význam pro posouzení trestní odpovědnosti účastníka v trestní věci, které se přímo jednání v některé z forem účastenství týká.

Na základě shora uvedených skutečností dovolatel uzavřel, že skutek popsaný ve výroku o vině rozsudku Okresního soudu v Liberci je třeba právně kvalifikovat jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 2, 3 tr. zákoníku, neboť jednání obviněného naplňovalo veškeré zákonné znaky tohoto trestného činu uvedeného v trestním zákoně, tedy včetně znaku zohledňujícího recidivu jako okolnost, která zpřísňuje trestní postih.

Navrhl proto, aby Nejvyšší soud za podmínky § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 1. 6. 2012, sp. zn. 31 To 247/2012, a rozsudek Okresního soudu v Liberci ze dne 4. 4. 2012, sp. zn. 4 T 54/2012, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí navazující, pokud vzhledem ke změně pozbyla podkladu, a věc přikázal Okresnímu soudu v Liberci k novému projednání a rozhodnutí.

Obviněný odkázal na správné a přesvědčivé odůvodnění rozsudků soudů obou stupňů, dovolání nejvyššího státního zástupce považoval za nedůvodné, a proto navrhl, aby bylo podle § 265j tr. ř. zamítnuto.

Nejvyšší soud jako soud dovolací zjistil, že dovolání je podle § 265a tr. ř. přípustné, že je podala včas oprávněná osoba a že splňuje náležitosti obsahu dovolání ve smyslu § 265f odst. 1 tr. ř. Protože nebylo možné dovolání nejvyššího státního zástupce odmítnout podle § 265i odst. 1 tr. ř., dovolací soud podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející, a shledal, že dovolání je důvodné.

Z hlediska napadeného rozsudku a obsahu dovolání je významná otázka, zda je zákonný znak „takový čin“ obsažený v ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku (ve znění zákona č. 330/2011, účinném ode dne 1. 12. 2011) naplněn nejen tehdy, byl-li pachatel v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán za trestný čin krádeže podle § 205 tr. zákoníku, ale i tehdy, byl-li v takto stanovené době odsouzen nebo potrestán za některou z forem účastenství podle § 24 odst. 1 tr. zákoníku k tomuto trestnému činu, v konkrétním případě za pomoc k přečinu krádeže podle § 24 odst. 1 písm. c), § 205 odst. 1 písm. a), b), odst. 2 tr. zákoníku.

Zatímco soudy obou stupňů shodně uzavřely, že zákonný znak „takový čin“ nenaplňuje předchozí odsouzení nebo potrestání za některou z forem účastenství k trestnému činu krádeže podle § 205 tr. zákoníku, nejvyšší státní zástupce s tímto právním názorem nesouhlasil a měl naopak za to, že jakákoli forma účastenství k tomuto trestnému činu znak „takový čin“ významný pro posouzení zpětnosti ve smyslu § 205 odst. 2 tr. zákoníku naplňuje.

K vyřešení takto předložené právní otázky je namístě rekapitulovat podstatná zjištění ze spisu Okresního soudu v Liberci sp. zn. 4 T 54/2012. V posuzované věci byla na obviněného J. Ž. podána obžaloba pro přečiny krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 2, 3 tr. zákoníku a poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, jichž se měl dopustit dvěma zde popsanými dílčími útoky, přestože byl rozsudkem Okresního soudu v Liberci sp. zn. 6 T 68/2010, který nabyl právní moci dne 5. 8. 2010, odsouzen pro přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), b) tr. zákoníku a § 205 odst. 2 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody ve výměře jednoho roku se stanovením zkušební doby na tři roky. V této souvislosti je na místě upřesnit, že rozsudkem Okresního soudu v Liberci ze dne 8. 6. 2010, sp. zn. 6 T 68/2010, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 5. 8. 2010, sp. zn. 55 To 358/2010, byl obviněný J. Ž. uznán vinným pomocí k přečinu krádeže podle § 24 odst. 1 písm. c/ tr. zákoníku, § 205 odst. 1 písm. a), b), odst. 2 tr. zákoníku a odsouzen k trestu odnětí svobody na jeden rok, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu tří let, a dále též k trestu propadnutí černého kladívka na rozbíjení skel.

Podle skutkových zjištění soudů se obviněný J. Ž. této trestné činnosti dopustil tím, že „ačkoli byl rozsudkem Okresního soudu v Liberci ze dne 12. 1. 2004, sp. zn. 5 T 121/2003, který nabyl právní moci dne 9. 4. 2004, uznán vinným mimo jiné z trestného činu krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), e), odst. 3 písm. b) tr. zák. a byl mu uložen trest odnětí svobody v trvání čtyř roků a šesti měsíců se zařazením do věznice s ostrahou, který vykonal dne 24. 8. 2007, se spoluobviněným A. T. v L. 23, ul. u N., kolem 20.45 hodin dne 8. 3. 2010 přišli k parkovišti, A. T. dostal předtím od J. Ž. kladívko na rozbíjení skel, kterým rozbil okno zadních levých dveří vozidlu, ve vlastnictví L. ČR, s. r. o., zatímco J. Ž. hlídal a stál přitom několik metrů u parkoviště, aby viděl na A. T., tak ten po rozbití okna vzal z vozidla nabíječku v hodnotě 100 Kč, dva páry lyžařských bot v hodnotě 8380 Kč a další drobné věci, vše ke škodě S. T., dále ke škodě P. P., a. s., odcizili ústřižek od dálniční známky na rok 2010, nabíječku k přístroji PDA v hodnotě 600 Kč, čtyři adaptéry k PDA v hodnotě 100 Kč, šedý plastový kufr s pivním narážečem, proplachovací hlavou, dva kohouty, sadu těsnění a výměnné plakety v celkové hodnotě 3 000 Kč, poškozeném vozidla způsobili škodu ve výši 2 500 Kč společnosti L. ČR, s. r. o.“

Pro úplnost je třeba dodat, že rozsudkem Okresního soudu v Liberci ze dne 1. 12. 2011, sp. zn. 3 T 101/2011, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 10. 5. 2012, sp. zn. 55 To 144/2012, byl obviněný uznán vinným mimo jiné přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 2, odst. 3 tr. zákoníku a odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody na patnáct měsíců, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou. Současně byl zrušen výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Liberci ze dne 8. 6. 2010, sp. zn. 6 T 68/2010, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 5. 8. 2010, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. K pravomocnému odsouzení pro přečin krádeže podle § 205 tr.

zákoníku, nikoliv pro účastenství na něm, však došlo až poté, co obviněný spáchal čin, správnost jehož právní kvalifikace je posuzována (čin byl spáchán 8. 1. 2012), proto z hlediska použití ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku není toto odsouzení relevantní.

Rozsudkem Okresního soudu v Liberci ze dne 4. 4. 2012, sp. zn. 4 T 54/2012, bylo o podané obžalobě rozhodnuto tak, jak již bylo dříve uvedeno, že obviněný J. Ž. byl uznán vinným přečiny krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku a poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se měl dopustit dílčím útokem pod bodem II. obžaloby, a odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody na tři roky, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou, a byla mu rovněž uložena povinnost k náhradě škody. Pro dílčí útok uvedený pod bodem I. obžaloby byl podle § 226 písm. c) tr. ř. zproštěn obžaloby.

Soud prvního stupně v odůvodnění rozsudku vyložil, že oproti obžalobě nekvalifikoval skutek, jímž obviněného uznal vinným, jako přečin krádeže i podle odst. 2 § 205 tr. zákoníku, protože předchozí odsouzení, s nímž obžaloba spojovala speciální recidivu, nebylo za trestný čin krádeže, ale za účastenství ve formě pomoci k takovému trestnému činu. Účastenství je samostatnou obecnou formou trestné činnosti a nenaplňuje znaky hlavního trestného činu. Protože v takovém případě chybí znak „přisvojení si cizí věci tím, že se jí pachatel zmocní“, není naplněn znak „takový čin“ uvedený v § 205 odst. 2 tr. zákoníku (strana 5 rozsudku).

Proti odsuzující části označeného rozsudku soudu prvního stupně podali odvolání obviněný i státní zástupce Okresního státního zastupitelství v L. V odvolání podaném v neprospěch obviněného státní zástupce namítl, že skutek, jímž byl obviněný uznán vinným, měl být správně právně posouzen i jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 2, 3 tr. zákoníku.

O podaných odvoláních rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 1. 6. 2012, sp. zn. 31 To 247/2012, tak, že v odsuzující části rozsudku soudu prvního stupně zrušil výrok o trestu a obviněnému uložil mírnější úhrnný trest odnětí svobody na třicet měsíců, pro jehož výkon jej zařadil do věznice s ostrahou, jinak zůstal tento rozsudek nezměněn. Odvolání státního zástupce podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

Odvolací soud souhlasil s právním názorem soudu prvního stupně. I on připomněl, že jednání účastníka nenaplňuje znaky trestného činu, ale pouze přispívá k tomu, aby byly znaky trestného činu naplněny. Účastenství je v trestním zákoníku založeno na zásadě akcesority účastenství, tedy trestní odpovědnost účastníka obecně závisí na trestní odpovědnosti hlavního pachatele. Odvolací soud odkázal na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1401/2006, v němž se mimo jiné uvádí, že postavení účastníka ve smyslu § 10 odst. 1 tr. zák. odlišuje od spolupachatele podle § 9 odst. 2 tr. zák. skutečnost, že se účastní protiprávního činu nepřímo jednáním, jež samo o sobě nezakládá skutkovou podstatu žádného trestného činu, a proto je také trestní odpovědnost účastníka závislá na trestnosti hlavního pachatele (tzv. akcesorita účastenství). Spolupachatelé se naopak dopouštějí trestného činu společným jednáním, aniž je nutné, aby se každý z nich na trestné činnosti podílel ve stejném či obdobném rozsahu. Z uvedeného odvolací soud vyvodil, že na rozdíl od spolupachatele se účastník na trestném činu přímo nedopouští jednání, které by naplňovalo znaky trestného činu, a proto nepřichází ani v úvahu užití právní kvalifikace i podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku.

Dovolací soud závěry soudů nižších stupňů nesdílí.

Podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku (ve znění novely trestního zákoníku provedené zákonem č. 330/2011 Sb., účinné v této části od 1. 12. 2011) kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta. U „odsouzení“ je rozhodující právní moc rozsudku, u „potrestání“ okamžik výkonu trestu, upuštění od výkonu trestu, okamžik podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody apod.

Jestliže v době rozhodování soudu o trestném činu krádeže podle § 205 tr. zákoníku je dřívější odsouzení pachatele, které je formálním znakem tohoto činu, již zahlazeno nebo o něm z jiného důvodu platí fikce neodsouzení, pak toto odsouzení nemůže naplnit zákonem požadovaný znak zpětnosti podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, byť v době spáchání činu ještě zahlazeno nebylo, ani o něm neplatila fikce neodsouzení (k tomu přiměřeně č. 25/1999-I. Sb. rozh. tr.).

Není od věci připomenout, že tato dikce nahradila původní znění ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku (účinné do 30. 11. 2011), podle něhož se přečinu krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku dopustil, kdo si přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil, a byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. K terminologické změně a použití tradičního spojení „takový čin“ zákonem č. 330/2011 Sb. (a k návratu k původní připravené osnově trestního zákoníku) došlo na základě požadavků praxe, přičemž cílem této změny byla možnost efektivnějšího postihu recidivy, zejména v případech majetkové trestné činnosti (k tomu viz důvodová zpráva). To v praxi také skutečně umožňuje, aby předchozí odsouzení a potrestání pachatele v posledních třech letech zakládalo předpoklady pro použití ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku nejen tehdy, vztahuje-li se k trestnému činu krádeže podle § 205 tr. zákoníku, ale může se podle dosavadní praxe soudů vztahovat např i ke zločinu loupeže podle § 173 tr. zákoníku, jímž si pachatel přisvojil cizí věc nebo k tomu směřoval (k tomu č. 22/1997 Sb. rozh. tr.).

Soudy obou stupňů v posuzované věci odmítly označit jako odsouzení za „takový čin“ předchozí odsouzení obviněného pro pomoc k přečinu krádeže podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, § 205 odst. 1 písm. a), b), odst. 2 tr. zákoníku s argumentem, že na rozdíl od spolupachatele se účastník na trestném činu přímo nedopouští jednání, které by naplňovalo znaky trestného činu, což znamená, že v konkrétním případě u účastenství na přečinu krádeže chybí znak přisvojení si cizí věci tím, že se jí pachatel zmocní, a nemůže tedy jít o „takový čin“ ve smyslu § 205 odst. 2 tr. zákoníku. V úvahách soudů jsou však jednostranně zdůrazňovány některé zásady, na nichž je postaveno účastenství na trestném činu a jeho vztah k hlavnímu trestnému činu, aniž by ale právě i tyto zásady soudy přiléhavě reflektovaly při výkladu zákonného znaku „takový čin“, jak je uveden v ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku.

Podle § 24 odst. 1 tr. zákoníku účastníkem na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu je, kdo úmyslně

a) spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil (organizátor),

b) vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin (návodce), nebo

c) umožnil nebo usnadnil jinému spáchání trestného činu, zejména opatřením prostředků, odstraněním překážek, vylákáním poškozeného na místo činu, hlídáním při činu, radou, utvrzováním v předsevzetí nebo slibem přispět po trestném činu (pomocník).

Právní nauka definuje účastenství (v užším smyslu) jako trestně součinné, úmyslné jednání, nepřímo zaměřené vůči individuálnímu objektu určitého úmyslného hlavního trestného činu, pokud došlo alespoň k pokusu o hlavní trestný čin (viz Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 363).

Trestná činnost účastníka bezprostředně přispívá k tomu, aby došlo k naplnění znaků konkrétní skutkové podstaty trestného činu, i když účastník sám tyto znaky přímo nenaplňuje. Účastenství je úmyslnou formou účasti na trestném činu, která je namířena proti témuž konkrétnímu zájmu chráněnému trestním zákonem jako pachatelství nebo spolupachatelství a přichází v úvahu jenom ve vztahu k trestnému činu individuálně určitému.

Účastenství je v trestním zákoníku vybudováno na zásadě akcesority účastenství, což je v obecné rovině závislost trestní odpovědnosti účastníka na trestní odpovědnosti hlavního pachatele. Organizátorství, návod a pomoc se posuzují jako účastenství podle § 24 odst. 1 tr. zákoníku, jestliže se pachatel hlavního trestného činu o něj alespoň pokusil (k tomu též č. 39/1983 Sb. rozh. tr.). Hlavním trestným činem se rozumí trestný čin pachatele, kterému organizátorství, návod nebo pomoc směřovaly. Hlavním pachatelem trestného činu je pachatel trestného činu, k němuž směřovala některá z forem účastenství.

Ze zásady akcesority účastenství mimo jiné vyplývá, že účastenství podle § 24 odst. 1 tr. zákoníku na trestných činech různých pachatelů nelze posoudit jako jeden pokračující trestný čin účastenství, byť by jinak byly splněny podmínky pro takové posouzení všech útoků uvedené v § 116 tr. zákoníku (srov. č. 61/1994 Sb. rozh. tr.). Pokračování bude vyloučeno i za situace, kdy jeden a týž pachatel participoval na tomtéž hlavním deliktu jednak jako účastník v užším smyslu, jednak v širším smyslu, např. jednou pomáhal, jednou byl spolupachatel. Základní podmínkou pokračování v trestném činu totiž je, že pachatel dílčími útoky naplňuje skutkovou podstatu stejného trestného činu, proto nemůže být součástí pokračování v trestném činu spáchaného formou pachatelství útok, který, kterým pachatel naplňuje znaky účastenství (k tomu č. 22/1990 Sb. rozh. tr.).

Mezi jednáním účastníka a hlavním trestným činem se vyžaduje příčinný vztah, což je splněno, jestliže by bez jednání účastníka nedošlo k dokonání nebo alespoň k pokusu hlavního trestného činu buď vůbec, nebo by k němu sice došlo, ale jinak, než se konkrétně stalo v důsledku kauzálního působení jednání účastníka. Jednání hlavního pachatele je relevantní příčinou následku coby znaku skutkové podstaty hlavního trestného činu, nebo k tomuto následku bezprostředně směřuje. Jednání účastníka představuje pouze relevantní podmínku tohoto následku, anebo přímého směřování k němu. Účastník tedy následek hlavního trestného činu zapříčiňuje nepřímo, prostřednictvím přímého jednání hlavního pachatele (viz Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 366).

Nelze nedodat, že organizátorství, návod a pomoc mohou být také formami přípravy trestného činu (§ 20 odst. 1 tr. zákoníku). Rozdíl mezi účastenstvím a těmito formami přípravy spočívá v tom, že v důsledku zásady akcesority účastenství trestní odpovědnost za kteroukoliv z uvedených forem jednání buď jako za účastenství, nebo jako za přípravu závisí na tom, do jakého vývojového stadia dospěje hlavní trestný čin. Bude-li alespoň pokusem, půjde o účastenství, nedospěl-li hlavní pachatel ani do stadia pokusu, bude přicházet u organizátora, návodce a pomocníka trestní odpovědnost za přípravu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku, pokud půjde o zvlášť závažný zločin a bude-li též splněna podmínka, že to trestní zákoník u příslušného trestného činu ve zvláštní části výslovně stanoví.

V konkrétním případě byla otázka zpětnosti posuzována ve vztahu k odsouzení za účastenství ve formě pomoci k přečinu krádeže podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, § 205 odst. 1 písm. a), b), odst. 2 tr. zákoníku. Pomocník úmyslně umožňuje nebo usnadňuje hlavnímu pachateli spáchání trestného činu, čímž mu pomáhá nebo ho podporuje, a to ještě před spácháním činu nebo v době činu, jestliže došlo alespoň k pokusu o trestný čin. Pomoc se vyskytuje v různých formách s různou povahou a závažností. Rozlišení činnosti pomocníka od činnosti spolupachatele vyplývá z vymezení spolupachatelství (§ 23 tr. zákoníku). Pomoc není součástí společného jednání přímo směřujícího k provedení činu, tedy k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, ale je to jednání pouze podporující činnost pachatele, které nevykazuje znaky úmyslného společného jednání.

Z výše uvedeného se podává, že výchozí úvahy soudů o tom, že účastenství je v trestním zákoníku založeno na zásadě akcesority účastenství, z čehož plyne, že trestní odpovědnost účastníka obecně závisí na trestní odpovědnosti hlavního pachatele, a že účastenství je samostatnou obecnou formou trestné činnosti a nenaplňuje znaky hlavního trestného činu, samy o sobě nevedou přesvědčivě k závěru, že je vyloučeno, aby byl čin pomocníka přečinu krádeže podle § 24 odst. 1 písm. c) tr.

zákoníku, § 205 tr. zákoníku posouzen jako „takový čin“ ve smyslu § 205 odst. 2 tr. zákoníku.

V posuzované věci je z rozsudku Okresního soudu v Liberci ze dne 8. 6. 2010, sp. zn. 6 T 68/2010, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 5. 8. 2010, sp. zn. 55 To 358/2010, zřejmé, že obviněný J. Ž. přímo sledoval jednání pachatele, jehož krádež právě svou pomocí usnadňoval. Jako pomocník na přečinu krádeže hlavního pachatele A. T. jednal v úmyslu, aby si tento hlavní pachatel za jeho přispění přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocní, a tím naplnil všechny zákonné znaky příslušné skutkové podstaty konkrétního trestného činu krádeže. Takové jednání účastníka – pomocníka je možné posoudit jako „takový čin“ ve smyslu § 205 odst. 2 tr. zákoníku, což nepřímo vyplývá i z výkladového ustanovení § 111 tr. zákoníku, v němž je uvedeno, že trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný a pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.

Pro posouzení znaku „takový čin“ podle § 205 tr. zákoníku není třeba, aby u činu, ke kterému je zpětnost vztahována, si obviněný vlastní rukou pouze jako pachatel (§ 22 tr. zákoník) nebo spolupachatel (§ 23 tr. zákoníku) věc z cizího majetku přisvojil jejím zmocněním. Třebaže znak „takový čin“ není v trestním zákoníku definován, lze opodstatněně usuzovat, že podmínky pro jeho naplnění nejsou nastaveny tak striktně, jako je tomu např. u pokračování v trestném činu (§ 116 tr. zákoníku), kde se mimo jiné vyžaduje, aby jednotlivé dílčí útoky naplňovaly skutkovou podstatu stejného trestného činu. Logicky nabízí také širší možnosti výkladu, než kdyby bylo použito slovní spojení „tento čin“. Skýtá se tak možnost podchytit i jednání, které svou povahou a významem typické znaky spojované s krádeží nese. Vedle jednání vykazujícího znaky vývojového stadia přípravy či pokusu trestného činu krádeže lze za „takový čin“ považovat i účastenství na tomto trestném činu, zvláště ve formě pomoci, jako tomu bylo v posuzované věci.

Pokud za této situace soudy nižších stupňů posoudily skutek spáchaný za účinnosti novely trestního zákoníku provedené zákonem č. 330/2011 Sb., popsaný ve výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, (mimo jiné) jen jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku, a nikoliv jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 2, 3 tr. zákoníku, spočívají jejich rozsudky na nesprávném právním posouzení skutku ve smyslu důvodu dovolání uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Třebaže konečné rozhodnutí o této právní otázce zásadně neovlivní postavení obviněného, nebylo možné dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. f) tr. ř., protože posuzovaná právní otázka dosud nebyla v judikatuře Nejvyššího soudu explicitně řešena.

Nejvyšší soud proto z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce za splnění podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 1. 6. 2012, sp. zn. 31 To 247/2012, a rozsudek Okresního soudu v Liberci ze dne 4. 4. 2012, sp. zn. 4 T 54/2012, v jeho odsuzující části zrušil. Současně zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Za splnění podmínek § 265m odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud sám hned rozhodl ve věci tak, že při odpovídající úpravě skutkových zjištění původně vyjádřených v rozsudku soudu prvního stupně, z nichž vycházel v napadeném rozsudku i odvolací soud, uznal obviněného vinným jednak přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 2, 3 tr. zákoníku, jednak přečinem poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku. V důsledku zrušení výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně bylo nutno zrušit i další výroky, které měly ve zrušené části výroku o vině svůj podklad, a v tomto rozsahu bylo třeba též nově rozhodnout, což také Nejvyšší soud sám učinil.